

PERVOT KARVAT?

Susanna Paasonen ja Annamari Vänskä

ABSTRAKTI

Karvojen arkisen kasvattamisen, trimmaamisen, poistamisen tai silleen jättämisen myötä sekä mukaudutaan sukupuolta, seksuaalisuutta ja haluttavuutta koskeviin normeihin että haastetaan niitä. Näin on erityisesti naisiksi merkittyjen ruumiiden kohdalla. Tämä artikkeli luotaa karvojen luontokulttuuria ja karvoihin kietoutuvia merkityksiä alapäähän keskittyen. Liikumme kulttuurihistoriallisista ja nykyisyydessä edelleen elävistä rajanvedoista häpykarvojen muoteihin, normeihin ja niihin yhdistyviin vastarinnan paikkoihin. Keskitymme erityisesti kaksinaisuuskiin, joissa karvojen on nähty merkitsevän rajoja niin ihmisen ja eläimen, puhtaan ja saastaisen, häveliään ja hävyttömän kuin normaalin ja epänormaalin välillä, usein ristiriitaisin tavoin.

Avainsanat: häpykarvoitus, ulkomuotonormit, muoti, feminismi, pornografia

ABSTRACT

The mundane routines of growing, trimming, removing and refusing to remove body hair are connected to the ways of conforming to and resisting norms pertaining to gender, sexuality and desirability. This is especially the case with bodies coded as female. This article explores the natureculture of body hair, with a focus on pubes. We move from distinctions drawn in cultural history to the fashions, norms and modes of resistance associated with pubic hair. Our focus lies especially on binary divisions within which hair has been seen to mark boundaries between the human and the animal, the clean and the filthy, the modest and the obscene, the normal and the abnormal, often in highly paradoxical ways.

Keywords: pubic hair, beauty norms, fashion, feminism, pornography

Ihmisruumiin karvat ovat harvoin luonnostaan oikein. Karvoja leikataan, taivutetaan, värjätään ja ajellaan – ja toisinaan istutetaan. Yhdessä kohtaa karvoja kuuluu olla (hiukset, ripset), kun taas toisessa paikassa näkyvillä olevat karvat voivat herättää ärsytystä epäsiistyyden tai kurittoman sukupuolen merkkeinä. Esimerkiksi naisten sääri-, kainalo-, parta- ja häpykarvat voivat jopa herättää inhon väreitä. Karvat kurottelevat ihon alta maailmaan sekoitellen sekä konkreettisen materiaalisesti että symbolisesti ruumiin sisä- ja ulkopuolen välisiä erontekoja. Karvat ovat samanaikaisesti sekä korostetun henkilökohtaisia että julkisia, sekä ruumiillis-materiaalisia että symbolisia. Donna Harawayta (2003) lainaten ne ovat ”luontokulttuuria”, jossa luonnon ja kulttuurin kategoriat limittyvät toisiinsa peruuttamattomien tavoin. Yhtäältä karvat muistuttavat ihmisen, muiden nisäkkäiden, kädellisten ja luonnon yhteydestä, toisaalta taas karvojen ajelu ja niiden jatkuva, normatiivisia kaavoja noudattava muotoilu alleviivaa sukupuolitetun ihmisyyden kulttuurisuutta. Karvat ovat raja luonnon ja kulttuurin välillä – eivät vain luontoa, mutta eivät kokonaan kulttuuriakaan. Karvojen ambivalenssi tekee niistä latautuneita, monitulkintaisia ja häiritseviä.

Karvojen moninaiset huoltotoimenpiteet tekevät selviksi eri ruumiinosiin liittyvää merkityksenantoa, jossa on kyse sekä erilaisista näkyvyyksistä – eli ruumiinosista sosiaalisen merkityksenannon alueina – kuten myös niihin liitetyistä erilaisista luonnollisuuden ja aitouden oletuksista. Mikä

määrittelee karvan oikean tai väärän paikan? Mitkä karvat nypitään pois ja minkä kasvua ruokitaan terapeuttisilla tuotteilla? Minkä karvojen ajelu herättää närää? Niinpä. Kuten Hannele Harjusen ja Leena-Maija Rossin taannoin toimittama *Sukupuolentutkimus–Kvinnoforskning*-lehden erikoisnumero (4/2021) osoittaa, karvoissa on kyse mitä suurimmassa määrin sukupuolen ja seksuaalisuuden arkisesta, rutiininomaisesta tekemisestä – ja normittamisesta.

Karvat liittyvät monella tapaa ruumiin muovaamiseen ja estetisoimiseen. Ne ovat myös sukupuoli- ja seksuaalipoliittisia elementtejä, joiden kautta käydään neuvottelua ulkomuotonormeista ja -ihanteista. Tässä artikkelissa luotaamme karvojen luontokulttuuria ja karvoihin kietoutuvia merkityksiä alapäähän keskittyen. Liikumme kulttuurihistoriallisista ja nykyisyydessä edelleen elävistä rajanvedoista (vrt. Williams 1977, 132–133) aina häpykarvojen muoteihin, normeihin ja niihin yhdistyviin potentiaalisiin vastarinnan paikkoihin. Käsittelemme karvoihin liittyviä kaksinaisuusia, jotka tekevät näkyväksi ruumiiseen liittyviä normeja. Kirjoitamme niin ihmisen ja eläimen, puhtaan ja saastaisen, peitetyn ja paljastetun, häveliään ja hävyttömän, normaalin ja epänormaalin välisistä eronteista, jotka kiinnittyvät sekä sukupuolen ja seksuaalisuuden arkiseen tuotantoon että karvoihin queer-feministisenä kysymyksenä.

Artikkelimme tarkastelee karvoihin liittyviä sitkeitä dikotomioita haraten samalla niitä vastaan. Jacques Derridan (1981) ajatteluun nojaava tulokulmamme perustuu vastakohtaparien keskinäiseen riippuvaisuuteen ja niiden väliseen jatkuvaan liikkeeseen, joka purkaa ja haastaa koko kaksinaisuuden logiikkaa. Dikotomioiden uusintamisen sijaan tällainen analyttinen näkökulma painottaa kaksinaisuusien historiallista muuttuvuutta sekä merkityksenantoon liittyvää perustavanlaatuista monitulkintaisuutta. Käsittelemissämme hierarkkisissa vastakohtapareissa naiskarvattomuus linkittyy hallitseviin ulkomuotonormeihin, mutta kehystyy yhtä lailla

sukupuolitettujen valtasuhteiden symboliksi. Osoitamme, että tämän arvotuksen perusteet ja käytännöt ovat parhaimmillaankin huojuvia, sisäisten ristiriitojen leimaamia ja siten sukupuoli- ja seksuaalipoliittisesti ongelmallisia.

Esitämme, että häpykarvoitus on vahva kulttuurinen symboli. Karvojen kasvattamisen, trimmaamisen, poistamisen tai silleen jättämisen myötä ihmisten – ja keskeisesti naiseksi merkittyjen kehojen – nähdään joko mukautuvan sukupuolta, seksuaalisuutta ja haluttavuutta koskeviin normeihin tai haastavan niitä, usein ristiriitaisin tavoin. Ideologis-poliittisina objekteina häpykarvat ja niihin kohdistuvat toimenpiteet ovat osa sekä esineellistävän katseen että emansipaation historiaa ja liittyvät keskeisesti siihen, miten sukupuolta on ylipäätään tehty näkyväksi ymmärrettäväksi ja koetuksi kaksinaapaistavana rakenteena. Tätä historiaa vasten karvat ja karvattomuudet ovat sekä materiaalisesti hento että symbolisesti vahva keino pervouttaa sukupuolitettuja ruumisnormeja ja feminiinisyyden rajoja.

Karvojen kaksinaisuusia purkaaksemme liikumme laajalla, osin esseistisellä kaarella raamatullisesta perinteestä taidehistoriallisiin alastonkuviin ja feministiseen ruumispolitiikkaan pohtien sekä paljaiden vulvien esittelyn paraatipaikaksi muodostuneen pornon oletettua vulvaesteettistä ylivaltaa että karvojen luontokulttuuria ruumiin estetisointia, esillepanoa ja muoteja koskevinä kysymyksinä. Ruumiita ja identiteettejä tehdään ja merkityksellistetään karvoilla ja niihin liittyvillä käytännöillä (Biddle-Perry & Cheang 2008, 3–4). Valitsemamme laaja kaari on tarpeen, jotta voimme haastaa häpykarvoihin sitkeästi liittyviä arvostelmia – sekä feminististä karvojen juhlintaa että kauneuskulttuuriin linkittyvää nykyistä posliininormia. Vastakarvainen pohdintamme keskittyy ruumiita koskevien merkitysten politiikkaan ja epävakaisuuteen. Tämän kautta esitämme analyttisen katseen siirtämistä ruumiiden tuntuun, materiaalisuuteen ja tuntoherkkyyteen.

Ihminen – eläin

Kulttuurin ja luonnon välisen rajanvedon kannalta elimellisestä rajanvedosta aloittaaksemme: karvoissa on kyse ihmiseksi tekemisestä ja eronteosta eläimeen ja eläimellisyyteen. Alastomaksi apinaksikin kutsuttu *homo sapiens* tulee ihmiseksi ja ottaa paikkansa lajihierarkian huipulla antroposentrisen maailmankuvan keskiössä nimenomaan karvattomuutensa (ja karvoituksen korvaavan vaatetuksen) avulla. Tapahtumaa symboloi länsimaisen kulttuurin keskeinen, jollei keskeisin teksti, *Raamatun* Vanhan testamentin Syntiinlankeemus. Dramaattisessa tarinassa alkujaan nimettömät ja sukupuolettomat alkuihmiset syövät ”kaikista kavalimman eläimen” (1 Moos 3:1) eli käärmeen houkuttelemina paratiisin keskelle sijoitetusta hyvän ja pahan tiedon puusta, Jumalan kiellosta huolimatta. Kielletyn teon seurauksena viattomat – maalaustaiteen historiassa hiuksia ja partaa lukuun ottamatta karvattomina kuvatut – olennot muuttuvat tiedostaviksi ihmisiksi, joita Jumala pian rankaisee. (Kuva 1.) Ihminen kirotaan antamalla hänelle nimi, sukupuoli ja seksuaalinen halu.

Ihmisyys kietoutuu seksuaalisuuteen, ja ihmiseksi tullaan peittämällä syntiset ja karvattoman paljaat sukupuolielimet vaattein eli viikunapuun lehdin. Raamatun tekstissä tilanne kuvataan perustanlaatuisena Heureka!-hetkenä: ”Silloin heidän silmänsä avautuivat, ja he huomasivat olevansa alasti. He sitoivat yhteen viikunanlehtiä ja kietoivat ne vyötärölleen.” (1 Moos 3:7) Edelleen, Jumala määrää ihmisen suojaamaan karvattoman ja seksuaalisoidun ruumiinsa eläimen nahkoin antaen näin ihmiselle luvan käyttää muita eläinlajeja hyväkseen – teko, jolla ihminen yhtäältä asettaa muiden eläinten yläpuolelle ja toisaalta sijoitetaan sukupuolitetun ja seksuaalisen ruumishäpeän alueelle.

Kuva 1. Lucas Cranach vanhempi, *Aatami ja Eeva* (1528).
Ihminen tulee ihmiseksi peittäessään karvattomat sukupuolielimensä viikunapuun lehdin.
Kokoelma: Detroit Institute of Arts. Lähde: Wikimedia Commons.

Raamatun kuvauksessa karvaton keho on viattoman esi-ihmisyyden symboli. Assosiaatio ilmenee karvattoman esipuberteettisen lapsen kehoon yhä liitetyissä symbolisen puhtauden merkityksissä. Samalla karvat merkitsevät rajaa ihmisen ja eläimen sekä sivistyneen ja sivistymättömän – siis barbaarisen eli eläimellisen – välillä. Voidaankin väittää, että karvat kaikissa muodoissaan ja paikoissaan (kasvoissa, sukupuolielimissä, kainaloissa, rinnassa, selässä, säärissä, takapuolissa) ovat eläimellisyyden symbolis-materiaalisia merkitysten paikkoja.

Kun arjessa pohdimme, miksi ihminen on karvainen, evoluutiobiologises-sa, arkeologisessa ja paleontologisessa karvatutkimuksessa on päinvastoin pohdittu, miksi ihmisestä ylipäätään tuli (miltei) karvaton. Aihetta on pohdittu ainakin Charles Darwinista lähtien: hän piti karvattomuutta haittana, vahinkona, sekundäärisenä sukupuoliominaisuutena ja osana kiisteltyä ”seksuaalisen valinnan” teoriaansa (Darwin [1871] 1981). Nykytutkimuksessa vastausta karvattomuuteen on puolestaan etsitty genetiikasta (esim. Song et al. 2018), minkä nojalla on esitetty, että kun karvat syystä tai toisesta karisivat ihmisen keholta, hikoilusta ja työkalujen käytöstä sekä ihmisten välisestä viestinnästä tuli vaivattomampaa, kun kasvojen ilmeet oli helpompi havaita. Darwinin perintö on liittännyt karvattomuuden myös terveyteen ja sitä myöten suvunjakamiseen: karvattomuus on merkki terveydestä, sillä karvattomassa ruumiissa ei voi lymytä verta imeviä ja sairauksia levittäviä loisia. Tämän on päätelty tehneen karvattomasta ruumiista suvunjakamisen kannalta seksuaalisesti vetoavan – päätelmäkettu, joka eittämättä nojaa varsin kapeaan ja funktionaaliseen ymmärrykseen seksuaalisuudesta lisääntymiseen liittyvän parivalinnan alueena.

Biologiset ja geneettiset selitysmallit vihjaavat – ainakin implisiittisesti – siitä, että ihminen eroaa muista eläimistä juuri karvattomuutensa vuoksi ja että karvaton ruumis on terve, tauditon ja seksuaalisesti haluttava. Tuoreemmissa kartoituksissa onkin esitetty, ettei alapään karvattomuus

välttämättä edistä terveyttä. Päinvastoin se voi altistaa esimerkiksi erilaisille (iho)tulehduksille, sillä karvoilla on suojaava funktio (esim. Crann et al., 2018). Toisin sanoen biologis-geneettiset, luonnontieteellisessä kehyses-sä esitetyt tulkinnat karvoista ja karvattomuudesta sekoittuvat sujuvasti perustavanlaatuisiin kulttuurisiin ja symbolisiin, eli sopimuksenvaraisiin, merkityksiin.

Puhdas – saastainen

Kun karvattomuus yhdistetään puhtauteen, karvoista tulee klassista kulttuuriantropologia Mary Douglasia (2002) siteeraten likaa, väärässä paikassa olevaa ainesta. Kun kura on oikeassa paikassa maantiellä, olohuoneen lattialla se on saastaa; kaakao mukissa on herkkua, paidalla taas likatahra; veri on oikealla paikalla suonissaan, reisille valuvana kuukautisvuotona taas hygieniatoimenpiteitä vaativa haaste. Tuuheat kutrit ovat sananlaskun mukaan naisen kruunu, kun taas alushousujen puntista kurkistava tuuheaa karvoitus on väärässä paikassa ja potentiaalinen epäsiistiyden merkki. Lika on materiaalista, mutta samalla symbolisuudesta tahmeaa saastaa, ja siten tiheän kulttuurista.

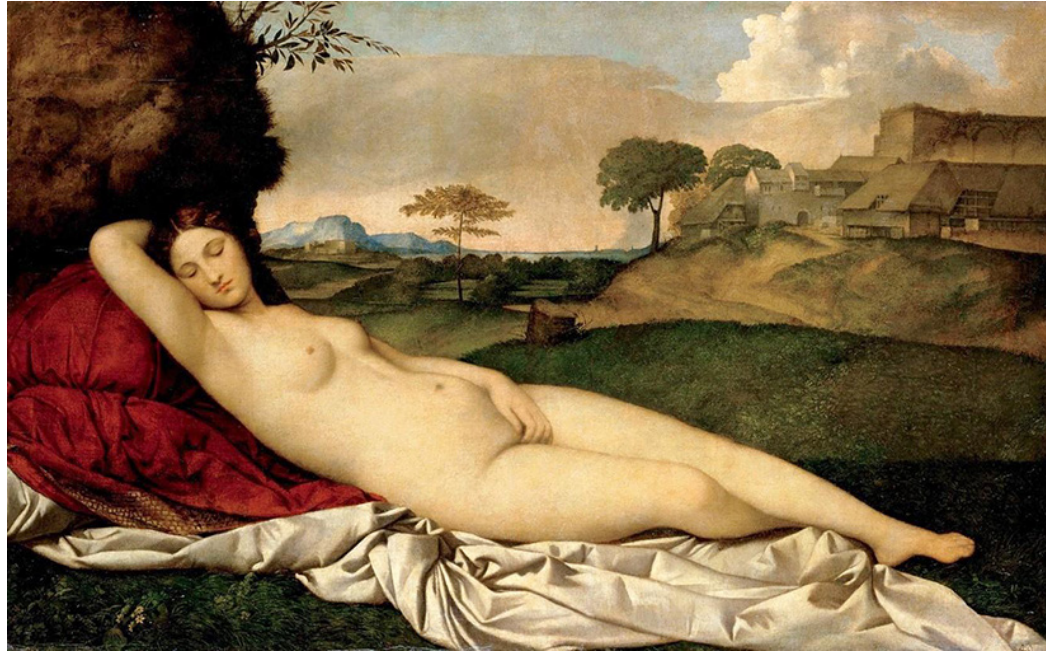
Naiskarvattomuuden ihanne kytketään toistuvasti angloamerikkalaiseen puhtauden käsitteeseen, jossa karvattomuus on noussut keskeiseksi naisellisuuden merkiksi erona maskuliinisyyteen ja eläimellisyyteen liitettyyn karvaisuuteen (Hope 1982, 98). Vaatteella (ja samalla myös muodilla) on tässä tarinassa keskeinen paikkansa aina *Raamatusta* lähtien: se on auttanut rakentamaan niin kehon eroottisten vyöhykkeiden kielioppia, karvattomuuden ideaalia kuin laji- ja sukupuolihierarkiaakin. Karvatrendit liittyvät siihen, mitä ruumiin osia kulloinkin halutaan paljastaa eli millaisia siirtymiä eroottisiksi ymmärretyissä alueissa tapahtuu – sekä siihen, millaisena ihanteellinen ihminen nähdään. Voidaankin kysyä, kasvaako

karva väärään paikkaan – eli onko se ikään kuin likaa luonnostaan – vai tekeekö kasvupaikan näkyvyys siitä väärän?

Klassinen maalaustaide tuntuu yhtyvän ajatukseen siitä, että karvat – ja etenkin naiskarvat – ovat likaa luonnostaan, ja että kehosta tehdään kulttuurinen karvojen poistolla. Taidehistorioitsija Frédérique Villemur (2022) kirjoittaa artikkelissaan *Queeriosity: Does Hair Have a Gender?* kasvojen ja vartalon karvoista useiden taiteilijoiden, muun muassa Del LaGrace Volcanon, Katarzyna Kozyran ja Cindy Shermanin teoksissa. Hän pohtii tapoja, joilla kyseiset taiteilijat hämärtävät sukupuolikodeja karvojen avulla esittäen, että kuvataiteen tietyissä kanonisissa genreissä karvat on kielletty systemaattisesti jo pitkään. Villemur liittää kehon kuvaamisen karvattomana öljymaalauksen yleistymiseen, joka mahdollisti ensimmäistä kertaa ihon sensuaalisen visuaalisen esittämisen. Öljymaalauksen luominen uudenlaisen representaationormin, jota kuvaa käsite ”akateeminen alaston” – elävästä mallista maalattu alaston hahmo, jonka tarkoituksena oli ilmaista alastomuuden ylittävää kauneuden ideaa.

Toisin sanoen hahmon tarkoituksena oli katsoa ruumiin, sen karvojen ja alastomuuden yli kohti abstraktimpaa kauneuden ideaalia. Traditio näkyy Villemurin mukaan muun muassa klassisessa Venus-aiheessa, jossa ihannoitu naishahmo esitetään hiuksia ja kulmakarvoja lukuun ottamatta posliini-ihoisena. (Kuva 2.) Tältä ”akateemiselta alastomalta” on poistettu kaikki karvat kehon pinnalta ja sukupuolielinten alueelta. Käsi on asetettu samalla kertaa hävyn peitoksi ja katseen vangitsijaksi, sillä katsoja tietää, että käden alta paljastuu karvaton häpykumpu.

Taide toimii tässä kehystyksessä samalla kertaa sekä sukupuoli-ideologi-
sena välineenä että sivilisoivana eleenä: samalla kun se siirtää Venuksen

Kuva 2. Giorgione ja Titian, *Nukkuva Venus* (1508–1510). Makuulla oleva Venus paljastaa koko karvattoman kauneutensa. Hahmo on nostanut oikean kätensä pään tueksi paljastaen näin eroottiseksi kuvatun ajellun kainalon. Vasen käsi puolestaan peittää ja paljastaa karvattoman hävyn. Kokoelma: Gemäldegalerie Alte Meister, Dresden. Lähde: Wikimedia Commons.

seksuaalisuuden sfääristä hienostuneempaan pidetyn eroottisen esittämisen piiriin, se kiillottaa ihon pinnan ja muokkaa karvattomuudesta naisellisen kauneuden ihanteen. Roomalaista kauneuden, hedelmällisyyden, rakkauden, vaurauden, halun ja voiton jumalatarta kuvaava Venus-hahmo havainnollisti myös karvattoman naiskehon visuaalista ihannetta. Taidehistorioitsija Kenneth Clark (1956) nimesi tällaisen esityksen ”taiteelliseksi alastomuudeksi” (*nude*) tavallisen – ei-kulttuurisen? eläimellisen? – alastomuuden (*naked*) vastakohtana. Clarkin mukaan taiteellinen alastomuus tarkoitti akateemisen alastoman tavoin ruumiin idealisointia, kykyä nähdä sen materiaalisuuden yli.

Ristiriitaista kyllä, karvoista karistettu akateeminen tai taiteellinen alastomuus on siis nähty jonain muuna kuin objektivoivan katseen ja seksuaalisen halun kohteena – riippumatta siitä, millaisin ahnain silmin näitä alastomia kehoja onkaan maalattu tahi katsottu. Feministitaidehistorioitsijat ovat esittäneet, että kyse on nimenomaan naisruumiin asettamisesta mieskatseen kohteeksi (ks. esim. Nead 1992). Taiteen miehisessä ruumisdiskurssissa ihmisruumis ikään kuin kohotetaan seksuaalisuuden ja elämellisyuden yläpuolelle, ylevämpiä ja henkisempiä merkitysten piiriin. Samainen diskurssi myös kieltää kosketuksen, sillä taiteelliseen tai akateemiseen karvattomaan alastomuuteen suljettua ruumista ei ole tarkoitus koskea, saati sitten tuntea – itse asiassa on esitetty, että tämä diskurssi tulee tuottaneeksi kosketuksen tabun (Villemur 2022, 177). Taidehistorian karvadiskurssi paljastaa pyrkimyksen kontrolloida ja kesyttää sukupuolitettu seksuaalinen ruumis. Niinpä karvaton Venus toimii naiskauneuden kriteerinä ja naisen seksuaalisuuden kesyttämisen symbolisena merkkiteoksena.

Maalustaiteen kuvaama klassinen (lue: valkoinen, nuori, karvaton) naiskauneus asettuu samaan jatkumoon länsimaisen nykykulttuurin karvattomuutta suosivan ruumisihanteen kanssa. Siinäkin naisiksi koodattujen ihmisten oletetaan ajelevan säärensä, kainalonsa ja häpykarvansa, muotoilevan hiuksensa, kulmakarvansa ja ripsensä. Sanalla sanoen odotetaan, että alastonta (*naked*) kehoa muokataan, jotta se voisi astua kulttuurisen alastomuuden (*nude*) ja kauneuden piiriin. Kulttuurisen alastomuuden vaatimus edellyttää jatkuvia huoltotoimenpiteitä, mikä antaa ymmärtää, että karvoja on lähtökohtaisesti liikaa, että ne ovat väärässä paikassa tai että ne ylipäättään ovat vääränlaisia.

Nykyisissä länsimaisissa kehonormeissa naisen luonnontilainen ruumiinkarvoitus on lähtökohtaisesti jonkinasteinen sosiaalinen dilemma. Siihen sekoittuu vuosisatojen kuluessa muodostuneita merkityskerrostumia, joissa kaikuvat käsitykset elämellisyydestä, epäsiisteydestä, likaisuudes-

ta ja jopa hävyttömyydestä. Pesemätön, kampaamaton tai muutoin vain siistimätön karva vaatii toimenpiteitä mahtuakseen kulttuurin kehyksiin ja hyväksyttävyyden piiriin. Kun karvattomuutta ja karvojen ajelua on selitetty historiallisesti sekä hygienialla että erontekona elämellisyyteen, nykykontekstissa sekä karvojaan poistavat miehet että naiset perustelevat valintojaan siisteydellä ja viehättävyydellä (Tiggemann & Kenyon 1998). Samalla naiskarvoitus yhdistetään epänaissellisuuteen ja ällöttävyyteen hyvinkin normatiivisin tavoin (Tiggemann & Lewis 2004; Toerien et al. 2005). Tässä mielessä karvat näyttäytyvät myös queer-teorian peräänkuulluttaman identiteettijoustavuuden tyyppiesimerkkinä: vaikka karvojen kautta uusinnetaan sukupuolinormeja, sekä karvaisuus että karvattomuus voivat myös pervoilla niitä vastaan.

Peitetty – paljastettu

Karvanormien muuttuvuus materialisoituu vaatteen ja ruumiin välisessä neuvottelussa. Aikaisemmassa tutkimuksessa on todettu, että säärten ja kainaloiden ajelu valtavirtaistui länsimaissa sitä mukaa kun naisten muoti paljasti nämä ruumiinosat julkiselle katseelle (Basow 1991). Muotihistorioitsija James Laver (2002) kirjoittaa John Carl Flügelä (1950) siteeraaten muodeista ”muuttuvina eroottisina vyöhykkeinä”. Hänen mukaansa vaatetuksen merkitykset ja muodin muutokset peilaavat käsitystä siitä, mikä ruumiinosa kulloinkin nähdään seksuaalisesti haluttavana. Samankaltainen ajattelu pätee myös karvoihin. Kun mekoista ja hameista tuli lyhyempiä 1960-luvulla ja uimapuvut alkoivat paljastaa yhä enemmän ihoa 1970-luvulla, katse kiinnittyi kainaloiden ja jalkojen karvoihin ja teki niistä rumia ja epäseksuaalisia (Hope 1982). Julkisesti esiteltävien ruumiinosien lisääntyessä myös karvanpoiston markkinat laajenivat ja tarkentuivat paranaajokoneista naisille suunnattuihin epilaattoreihin, karvanajokoneisiin ja -teriin sekä kauneushoitoloissa suoritettaviin vahauksiin, laserointeihin ja

sokerointeihin. Näiden markkinoiden vetovoima, ja niiden koettu tärkeys, perustuu normatiivisille siistiyden, hygienian ja kauneuden oletuksille.

Kuten edellä mainittiin, eri tavoin karvaisten ruumiiden siistiydessä ja ruokottomuudessa on kuitenkin kyse suurelta osin symbolisesta merkityksenannosta: karvojen oikeista ja vääristä paikoista ja eri tavoin sukupuolitettujen kehojen oikean- tai vääränlaisiksi katsotuista karvoista. Oman aikamme Venus, naiskauneuden ihannetta ruumiillistava tositelevisiotähti Kim Kardashian, on oivallinen esimerkki siitä, kuinka kulttuurisen haluttavuuden kielioppia rakennetaan. Ei öljyväripensseleiden vaan meikkien, plastiikkakirurgian, kehoa nuolevien (läpinäkyvien) vaatteiden, kuvamuokkausten, karvojen poiston ja lisäämisen avulla. Tai karvojen hoitotuotteita myyvän yhdysvaltalaisen Gilletten (mahdollisesti muttei välttämättä ironisesti nimetyn) Venus-merkin tuottein.

Karvoissa on siis mitä suurimmassa määrin kyse myös muodista. Vaikka muoti käsitteenä liittyykin muun muassa (käsillä) tekemiseen, muodonantoon ja tietynä ajankohtana vallitsevaan, joskin alati muuttuvaan tyyliin (esim. Kawamura 2005), se on myös kiinteässä suhteessa ruumiiseen. Ruumiinkulttuuriksi ymmärretty muoti liittyy kaikkiin niihin tapoihin, joilla kehoa koristellaan ja muotoillaan: tatuointeihin, koruihin, lävistykseen tai hiusten, sääri-, parta- ja häpykarvojen muotoiluun. Muoti on yksi kulttuurimme keskeisimmistä kehotekniikoista, joka muokkaa, määrittelee ja normalisoi ymmärrystä ihanteellisesta ruumiista. Kuten muodintutkija Joanne Entwistle (2000, 1) on huomauttanut, muoti materialisoituu aina ruumiin pinnalle: ”[Muotia] tuotetaan ja mainostetaan vartaloilla, siihen pukeudutaan. Muoti puhuu kehoista.” Olivatpa kyseessä sitten vaatteet tai karvat, muoti on ruumiilla ja sen kautta tapahtuvaa kommunikaatiota (muodista kommunikaationa ks. esim. Barnard 1996).

Vaikka häpykarvat sijoittuvat intiimeimpinä pidettyihin ruumiinosiin, ne ovat myös julkisia ja niitä muotoillaan suhteessa kollektiivisiin ym-

märryksiin ihanteellisesta, haluttavasta ja muodin- tai ajanmukaisesta vartalosta. Toisin sanoen kyse ei ole suinkaan vain karvoille annettavista henkilökohtaisista merkityksistä tai intiimisuhteissa paljasteltavista paikoista, vaan kollektiivisesti jaetuista (muodikkuuden) merkityksistä sekä sukupuoliteknologioista ja niihin kytkeytyvästä sosiaalisesta viestinnästä. Näkyvät häpykarvat rikkovat julkisen ja yksityisen rajan ja tuovat näytelle yksityisen alueeksi mieltävät sukupuolielimet (Braun, Tricklebank & Clarke 2013). Karvat eivät peitä; ne paljastavat.

Modernin länsimaisen karvattoman naiskehon normi ulottuu vain noin sadan vuoden taakse (Herzig 2015), mutta karvojen poisto on silti hämmästyttävän yleistä. Tutkimusarvioiden mukaan yli 99 prosenttia länsimaisista naisista poistaa karvojaan (Herzig 2015, 9; Toerien et al. 2005, 402; katso myös Herbenick et al. 2010). Muodin ja visuaalisen kulttuurin tutkija Anneke Smelik (2015, 234) toteaaakin sarkastisesti, että vaikka ”aikuisilla naisilla on luontaisesti vartalokarvoja, heidän on teeskenneltävä olevansa kaljuja otsasta alaspäin ja että heidän ihonsa on sileä kuin kananmunankuori”.

Summaten voi todeta, että karvoissa on kyse sukupuolitetuista kauneusihanteista, mittavasta liiketoiminnasta, mediaesitysten vakioaiheesta, jatkuvasta arkisen kehohuollon kentästä ja sosiaalisista normeista. Muotoillut ja pois ajellut karvat viestivät arvoista ja ihanteista: kauneudesta, terveydestä, seksikkyydestä, seksuaalisuudesta, nuoruudesta... Tämän vastakohtana rehottava karvoitus mieltyy puolestaan rumuuteen, likaisuuteen, elämellisyyteen ja vanhuuteen liittyviin negatiivisiksi mieltymiin merkityksiin (Harjunen & Rossi 2021; Smelik 2015; Hollander 1993; Lesnik-Oberstein 2006).

Nämä vastakohtaparit ovat helposti tunnistettavia, mutta yhtä lailla sitkeän haastamisen kohteita. Karvoja koskevat arkiset debatit avautuvat kehopsitiivisiin ja antinormatiivisiin suuntiin, henkilökohtaisiin mieltymyksiin,

kokemuksiin ja assosiaatioihin (Åberg & Salonen 2021). Ne asettuvat myös queer-ruumiillisuuden rakentamisen paikoiksi: ristiinkarvoitetut ruumiit voivat haastaa kaksinapaista sukupuoliymmärrystä, avata feminiinisyyden ja maskuliinisuuden kuvastoja ja tehdä transsukupuolisuutta. Kaiken kaikkiaan häpykarvojen muovailussa ja muovailematta jättämisessä on keskeisesti kyse sukupuolitetuista normeista, niiden varioinnista ja kyseenalaistamisesta (Synnott 1987).

Vaikka miehet, naiset ja eri tavoin sukupuolittuneet yksiköt ovat huolehtineet karvoistaan kautta historian, karvojen poistaminen on silti edelleen etenkin naisellisuuteen ja naisiksi luokiteltuihin ruumiisiin liittyvä rituaali ja normi. Luonnontilainen naisruumis on liitetty puutteellisuuteen ja vastenmielisyyteen, mikä on ruokkinut näkemystä naisvartalosta jatkuvaa kurinalaisuutta vaativana kehitysprojektina (Bordo 1993). Häpykarvat ovat (itse)kontrollin paikka, jota naiset ylläpitävät hyväksymällä karvojen jatkuvan tarkkailun ja trimmailun normin. On myös huomautettu, että ruumiin karvanormit ovat rodullistettuja: alapään karvattomuus on liitetty etenkin valkoisiin, laihoihin ja nuoriin naisiin (Basow & Willis 2001). Koska karvaton alapää herättää mielikuvia esipuberteettisesta kehosta (Toerien & Wilkinson 2003), osa tutkijoista ajattelee naisiin liittyvän karvattomuuden ihanteen merkitsevän naiskehojen alistaisuutta miehiin nähden (Basow 1991; Labre 2002). Tässä kohtaa karvat nostavat esille jälleen uuden, aikuisuuteen ja lapsuuteen liittyvän vastakohtaparin. Siinä karvansa ajellut nainen samastetaan lapseen.

Feministinen – ei-feministinen karva?

Karvojen poistamisen on todettu olevan harvinaisempaa naisilla, jotka pitävät itseään feministeinä tai eivät koe olevansa heteroseksuaaleja (Basow 1991). Karvoista kiinni pitäminen onkin ollut feministisen vastarinnan

muoto ja symboli 1970-luvulta saakka: se on merkinnyt sukupuolinormien vastustamista, luonnollisuutta ja vapautta vastakohtana kehon luonnottomana nähdylle muovaamiselle. Tämän myötä karvaihin naisiin liittyvät negatiiviset mielikuvat ovat niveltyneet feminismiä ja feministejä koskeviin stereotypioihin (Basow 1991), mutta myös ei-heteroseksuaalisiksi luokiteltuihin naisiin. Hävyn karvattomuudesta on kaiken kaikkiaan muodostunut feministinen kiistakapula. Naisten ruumiisiin liittyvän karvapuheen taustalla vaikuttaa radikaalifeminismin perinteeseen pohjaava näkemys sekä muodista että pornosta sukupuolitettujen valtasuhteiden uusintajina. Tässä viitekehyksessä karvattomuus edustaa miesvaltaa, heteropatriarkatin normeja ja naisruumiiden esineellistämistä sekä feminiinisyyden ja naisten seksuaalisuuden kesyttämistä. Luonnontilaan jätetyt naiskehot puolestaan piirtyvät heteropatriarkatin kritiikiksi, jonkinlaiseksi “karvaisten naisten kostoksi” (Villemur 2022, 176). Vuosituhannen vaihteen kaupallinen naisemansipaatio puolestaan teki alapään karvattomuudesta postfeministisen seksuaalisen emansipaation symbolin. Näin ollen karvojen merkitykset eivät ole yksiselitteisiä myöskään queer/feministisissä diskursseissa.

Siinä missä Susan Bordo (1993) liitti karvattomuuden patriarkaalisesta kulttuurin otteeseen naisten kehoista, postfeminismi on korostanut henkilökohtaisia valintoja (Gill 2008) myös suhteessa karvoihin. Post- ja queer-feministisissä diskursseissa häpykarvojen poisto näyttäytyykin yksilön valitsemana ruumiin ehostamisen ja parantelun keinona (Braun et al. 2013) – sekä myös keinona selittää ruumiiseen liittyviä häpeän tunteita. On myös huomattava, että samalla kun seksuaalisuuden julkisesta ja monimuotoisemmasta ilmaisusta on tullut sosiaalisesti sallitumpaa, on myös karvoista ja niiden muodeista ja muotoilusta, kuten karvattomuudestakin, tullut kulttuurisesti näkyvämpää.

Karvakeskustelun laajempina kontekstina onkin se yhteiskunnallinen ja

kulttuurinen muutos, joka ulottuu (länsimaissa) toisen maailmansodan jälkeiseen aikaan, etenkin 1960-luvun yksilöllistymiskehitykseen ja niin sanottuun seksuaaliseen vallankumoukseen. Karvoja voi tulkita näiden muutosten peilinä tai mittarina. Mutta kun karvojen ajelusta palkitaan ja ajelemattomuudesta vastaavasti rangaistaan, on kuitenkin kyse myös vahvasta normittamisesta, jossa ruumis on mukautettava cis-naisellisuuden ja heteroseksikkyuden kulttuurisiin muotteihin (Harvey & Gill 2011). Luonnontilainen häpykarvoitus ei ole vaihtoehto tai vapaa valinta naisille, jotka pyrkivät täyttämään (hetero)seksuaalisen haluttavuuden normit (Fahs 2013). Rosalind Gillin (2008) mukaan karvattomuuden ihanteeseen liittyvästä (hetero)seksuaalisesta toimijuudesta on muodostunut emansipaation lisäksi ja asemesta myös ahdistusta tuottava pakko.

Niinpä esimerkiksi Yhdysvalloissa bikiniraja on laajennettu edestä taakse, jolloin se kattaa nyt myös pakarat; Hollannissa 96 % naisista ei anna karvojen kasvaa, eikä Isossa-Britanniassakaan olla innoissaan häpykarvoituksesta (Smelik 2015). ”Brasilialinen vahaus” nousi valtavirtaiseksi trendiksi viimeistään HBO:n suosittuun *Sinkkuelämää*-sarjan (1998–2004) myötä. Sarjan on esitetty muokanneen karvojen poistosta uudenlaisen post- tai queer-feministisen naiseuden normin (mm. Labre 2002) ja tehneen karvoista – tai pikemminkin niiden puutteesta – naisten keskisen sosiaalisen kanssakäymisen areenan.

Häpykarvojen nykymuodit ja mallit vaihtelevat ”hollywoodilaisesta” kokovahauksesta ranskalaiseen ”kiitorataan”, ”brasilialaiseen” ja ”laajennettuun bikiniin”. Karvoista voidaan muokata sydämenmuotoisia mättäitä, nuolia ja horisontaalisia ”viiksiä”, ja yritteliäimmät saattavat manipuloida niiden ulkomuotoa myös värjäyksen keinoin. Tällainen tyylyttely ei tarkoita, että lopputulosta esitellään julkisesti samaan tapaan kuin vaikkapa vahattuja säääriä – päinvastoin niitä esitellään toisille naisille (seksuaalikumppanien lisäksi) puolijulkisissa paikoissa, kuten

kuntosalien ja uimahallien pukuhuoneissa ja suihkutiloissa. Se viittaa kuitenkin häpykarvojen keskeisyyteen sekä seksuaalisessa sosiaalisuudessa että henkilökohtaisessa kauneenhoidossa. Karvojen stailaus on, Eve Kosofsky Sedgwickin (1985) homososiaalisuuden käsitettä mukailien, naissosiaalisten käytäntöjen osa.

Nykyisestä karvattomuuden ihanteesta huolimatta, tai ehkä nimenomaan sen ansiosta, karvat ovat yrittäneet tehdä paluuta 2010-luvulla. Alastomuudella flirttaillut vaatemerkki American Apparel somisti näyteikkunansa mallinukeilla, joiden läpinäkyvien alusvaatteiden alta pilkottivat tuuheat häpykarvat, hashtagilla #PubeGame ennustettiin häpykarvojen vuotta 2015 (Costa 2015) ja suosittuun *Girls*-televisiosarjan päähenkilö Hannah puolusti karvoja kehopositiivisuuden nimissä (Bonner 2018). Karvojen paluuta toivoi niin elokuvatähti Cameron Diaz kirjassaan *Body Book* (2014) kuin eteläkorealainen vaatesuunnittelija, Lady Gagalle ja Björkillekin asuja suunnitellut Kaimin. Hänen muotinäytöksessään vuonna 2018 nähtiin vahvasti meikattuja malleja, joiden haaraväliä koristivat erilaiset ja eriväriset tekokarvapuskat – tai ”vaginaperuukit”, kuten media sensaatiohakuisesti ja erheellisesti otsikoi (Willis 2018). Kaiminin provokatiiviset vulvaperuukit onkin helppo lukea feministisen kehopositiivisuuden ja seksuaalisen vapautuneisuuden symboleiksi. Samalla ne avaavat näkökulman myös häpykarvojen historiaan.

Keinotekoisia karvoista tehtyjä alapään peruukkeja käytettiin jo 1450-luvulla: niiden tarkoitus oli peittää täiden ja muiden loisten vuoksi paljajaksi ajellut sukuelimet. Alapääperuukit olivat suosittuja etenkin seksityöläisten keskuudessa, jotka käyttivät niitä sekä kehonsa koristeluun että peittääkseen sukupuolitautien, kuten syfiliksen ja satiaisten, aiheuttamia jälkiä kehossaan (Osterweis 2015). Häpyperuukit (*merkings*) elävät nykyhetkessä huomioelementteinä, on kyse sitten muotinäytöksistä, huumorituotteina markkinoitavista karvakolmioista tai drag-artistien

Kuva 3. Tärähtäneet Ämmät, *Hairy Underwear* (2016). Karvakuvioituidut alushousut haastavat ajattelemaan karvojen sukupuoli-ideologisia ulottuvuuksia ja kannustavat hyväksymään karvat, myös alapäässä. Kuva: Pinja Valja & Tärähtäneet Ämmät (Katriina Haikala ja Wilma Metteri).

strategisesti asettelemista materiaaleista (vrt. Ariel Versacen violetti haaraperuukki *RuPaul's Drag Race* -sarjan tuotantokaudella 11). Häpyperuukki on hiustupeen käänteinen, peittämänsä alueen näkyvyyttä äänekkäästi huutava serkku.

Yksi esimerkki häpyperuukkien suuntaan kumartavasta karvojen emancipatorisesta arvostuksesta on taiteilijaduo Tärähtäneiden Ämmien karvakuvioituidut naisten alusvaatteet, jotka haastavat vallitsevan karvattoman kehokuvan. (Kuva 3.) Karvapehkoprintti alushousujen haarakiilassa pysäyttää katseen, kiinnittää huomion ja saa katsomaan tarkemmin. Häpyperuukkien tavoin myös karvapikkarit tuntuvat viestittävän, että nykykulttuurin kontekstissa karvaisuus on sileyden kaanonin rikkova teko. Karvan vaellus alushousujen sisäpuolelta niiden ulkopuolelle – iholta kankaan päälle – paljastaa karvojen keskeisen roolin identiteetin joustavuudessa ja loputtomassa mutatoitumisissa. Ne viestittävät myös, että nykykulttuurissa karvanpoistosta kieltäytyminen toimii toiveena vapauttaa keho sitä kuristavista karvanormeista ja ajelun pakosta. Ambivalenttia kyllä, kuvan mallin nivusalue on ajeltu sileäksi.

Häveliäs – hävytön

Kun julkisessa keskustelussa pohditaan naisten alapääkarvoituksen vahaoksen, ajelun ja trimmauksen länsimaista historiaa ja motiiveja, trendin alkulähteeksi paikannetaan muodin sijaan kuitenkin useimmiten porno ja sen kehollisen näkyvyyden optimointiin tähtäävä logiikka (ks. esim. Mowlabocus & Wood 2015; MK 2018). Siinä missä muuttuvat yläpään karvamuodit yhdistetään harvemmin pornon kuvastoihin, alapääkarvoituksen muodit liitetään siihen jopa lähes poikkeuksetta. Tämä assosiaatio selittyy osin pornon asemalle yhdysvaltalaisen toisen aallon feminismiin keskeisenä asiakysymyksenä – patriarkaalisen vallan symbolina ja tallentee-

na, jonka nähtiin oikeuttavan naisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Sekä Andrea Dworkinin (1989) että Catharine MacKinnonin (1996) vaikutusvaltaiset kritiikit yhdistivät pornon edelleen naisten esineellistämiseen kaupattavina ”lihapoloina”, joilla ei nähdä olevan itseisarvoa vain pelkästään välinearvoa miehisen nautinnon paikkoina ja katseen kohteina. Vaikka pornoa koskeva tutkimus ja julkinen keskustelu on sittemmin ollut huomattavan moniäänistä, väitämme että pornon ja häpykarvamuotien välille oletettu kausaalisuhte kielii nimenomaan radikaalifeministisen argumentaation sitkeästä arkisesta vetovoimasta kehonormien selittämisessä.

Radikaalifeministisen pornokritiikin kaksinaavaisessa maisemassa naiset ja miehet asettautuvat selkeän hierarkkisiin järjestyksiin, joissa edelliset ovat objekteja, jälkimmäiset subjekteja ja porno heteroseksuaalista. Edelleen tässä maisemassa objektiaseema – kuten katseen kohteeksi asettautuminen – merkitsee toimijuuden mahdottomuutta. Kun esineellistäminen tarkoittaa ihmisarvon ja yksilötoimijuuden kieltämistä (Nussbaum 1995; Paasonen et al. 2020, 6), kyseessä on nollasummapeli, jossa heteromiehet ovat tiukasti naisten (niskan) päällä. Argumentaatiokaaren mukaan porno ja siihen liitetyt ulkomuotonormit toimivat tämän valta-asetelman todisteina samalla kun karvaton vulva näyttää viestivän naisten epäinhimillistämistä. Siinä missä taidehistorian Venuksen karvattomuus teki hahmosta ei-eläimellisen ihmisen (tai jumalattaren), uhkaavat pornon posliinit suistaa naiset pois ihmistoimijuuden piiristä. Ja siinä missä Venuksen karvattomuus teki tästä häveliään kauneuden abstraktin symbolin, pornoesiintyjien karvattomuus näyttäytyy pikemminkin hävyttömyyden merkinä.

Pornon kehoesteettistä pedagogista voimaa koskeva arkijärkinen argumentaatio tapaa kuitenkin jäädä yksityiskohdiltaan avoimeksi. Ammentavatko naiset ruumisnormeja kuluttamastaan heteropornosta, vai pakotetaanko heidät omaksumaan nämä normit muilla keinoin? Vai toimivatko pornon vulvakuvastot epäsuorempana vaikuttimena, kuvastona, joka tunkeutuu

naisten esteettisiin trendeihin ja arjen sukupuolittuneisiin rutiineihin? Valuvatko pornon karvamuodit valtavirtaan?

Thorstein Veblenin klassista muodin valumisteoriaa lainataksemme, pornon valumisteoriaa (ns. ”trickle-down theory of porn”) koskevissa feministisissä keskusteluissa pornon kuvastojen ja arvojen nähdään valuvan ja tunkeutuvan valtavirtakulttuuriin ja aiheuttavan (useimmiten haitallisia) vaikutuksia tavoillemme hahmottaa seksuaalisuutta ja sukupuolta (esim. Levy 2005; Sarracino & Scott 2008). Tässä katsannossa porno paikannetaan kulttuurin ulkopuoliseksi, hävyttömäksi ja mahdollisesti saastaiseksi sekä väistämättä naisia alistavaksi toiminnaksi. Jos porno kuitenkin nähdään ei-arvolatautuneesti osana muuta kulttuuria – tietystä ajassa, paikassa, sosiaalisessa ja taloudellisessa kontekstissa tehtynä ja kulutettuna kulttuurituotteina – se ei niinkään uhkaa kulttuuria ulkopuolelta käsin kuin toistaa, varioi ja korostaa sen yleisempiä arvoja, kuvastoja ja ymmärryksiä. Näin nähtynä porno mukailee karvamuoteja, sukupuolen ja seksuaalisuuden kuvastoja. Toisin sanoen muoti vaikuttaa pornoon samoin kuin porno vaikuttaa muodista. Pornon karvojen ja karvan muotien välinen korrelaatio ei siis edellytä tai todista kausaalista suhdetta. Pornon kehoestetiikkojen voidaan ajatella muuttuvan ulkomuotoihanteiden ja muotien mukana pikemmin kuin synnyttävän niitä.

Niinpä vaikkapa 1970-luvun pornon runsas karvoitus kielii vuosikymmenen laajemmista kehokäytännöistä ja -normeista – kuten luonnollisuutta korostaneesta hippiliikkeestä, jolle oli keskeistä antaa kaikkien karvojen kasvaa sukupuolesta riippumatta. 1980-luvulla yleistyneet ajellut nivuset voidaan puolestaan yhdistää vuosikymmenen muuttuviin kehotietoisuuden kasvuun, kehonrakennuksen ja aerobisin suosioon sekä alusvaate- ja uima-asumuoteihin sen sijaan, että niiden nähtäisiin juontuvan yhdysvaltalaisen videopornon kuvastoista. Pornon ja naiskarvattomuuden välille vedetty kausaaliyhteys on kiinnostavaa myös siksi, että nykypornon karvat

ovat hyvinkin monenlaisia – samoin kuin pornon tekijät ja kuluttajatkin. Queer-feministinen porno onkin yksi alue, jossa karvat saavat kasvaa – tai pikemminkin se on areena, jossa on tilaa kaikenlaisten ruumiiden eriasteiselle karvaisuudelle ja karvattomuudelle. Pervopornon karvat auttavat osaltaan näkemään pornon heterogeenisena seksuaalisen ilmaisun kenttänä, jossa erilaiset sukupuolilymmärrykset, kehot, mieltymykset ja dynamiikat sekä törmäävät että leikkaavat toisiinsa ja jossa runsas häpypehko ei viesti poliittisesta näkemyksestä täysposliinia selvemmin: kyse on pikemminkin muodeista, tyyleistä, mauista, mieltymyksistä ja niiden samanaikaisesta rinnakkainelosta.

Porno on osa kulttuuria, jossa sukupuolen ja seksuaalisuuden kirjo näkyy. Vaikka porno asemoitaisiinkin rutiinomaisesti epäsymmetrisen kaksinapaisen sukupuolimallin symboliksi, sen kuvastoista löytyy runsaasti esimerkkejä, jotka haastavat tätä mallia arvottamatta karvaisuutta karvattomuutta korkeammalle. Pornon ja karvattomuuden välille vedetty kausaliteetti rakentuu ennen muuta arkijärkisen näppituntuman tai abstraktimman vaikutelman varaan, pikemmin kuin empiirisen ymmärryksen varaan.

Viimeistään tässä vaiheessa artikkeliamme on syytä huomata, että keskustelu pornon ja muodin karvoista keskittyy pitkälti naisten ruumiisiin. Hetero- tai homopornon tyylitellyt, ajellut ja korostetut mieskarvat eivät ole juurikaan herättäneet kriittistä huomiota – mahdollisesti siksi, että pornokarvoista keskusteltaessa ollaan yleensä kiinnostuneita nimenomaan sukupuolten eriarvoisuudesta ja naisten esineellistämistä. Muodissa miesten karvoihin liittyvä keskustelu näkyy puolestaan pääasiassa puheena parroista ja siinä, kuinka ne heijastavat ihanteellisessa mieheydessä tapahtuneita muutoksia (esim. Peterkin 2002; Oldstone-Moore 2015). Miesten ruumiisiin liittyvä karvapuhe on suureksi osaksi korostetun epäseksuaalista ja esimerkiksi parta liitetään pääasiassa kysymyksiin miesten oletetusta puhtaudesta, hyveellisyydestä ja vallasta.

Muutoksia tapahtuu tässäkin suhteessa ja karvattomuudesta on tullut tavoiteltava kauneusnormi sekä hetero- että homomiesten keskuudessa (Boroughs ym. 2005; Martins ym. 2008). Myös alapään karvojen hoidosta on tullut yhä yleisempää etenkin nuorten miesten keskuudessa. Syitä on lukuisia, mutta syiden top-3:sta löytyvät seksi, hygieenisuus ja rutiinomainen kehonhoito (Gaither ym. 2017, 623; vrt. Boroughs ym. 2005). Miesten kohdalla alapään tai rintakarvojen, selän, takapuolen tai nivusten ajelua (johon viitataan leikkisällä termillä ”manscaping”) ei kuitenkaan ole yhdistetty vaikkapa pornografian tarjoamiin vaikutteisiin siitäkään huolimatta, että miehet tavataan olettaa pornon ensisijaiseksi yleisöksi ja vaikka alapään karvojen alueen ensisijaiseksi syyksi on tunnistettu seksin harrastaminen.

Karvoja koskeva keskustelu kiinnittyykin edelleen huomattavan sinnikkäästi kaksinapaiseen sukupuolilymmärrykseen, jota oikeastaan vasta uudempi kehoaktivismi ja -positiivisuusliikehdintä on alkanut haastaa korostaessaan sukupuolten ja seksuaalisuuksien liikkuvuutta ja ruumiillisen itseilmaisun keskeisyyttä. Tässä kehityksessä karvat rakentavat kaikenlaisia sukupuolia.

Normaali – epänormaali

Karva kasvaa tai on kasvamatta, mutta sukupuolelle epätyypilliseksi ymmärretty karva, kuten naisen viiksi-, parta-, selkä- tai rintakarvoitus, toimii epänormaaliuden merkinä. Sen tunnistettavin symboli lienee 1800-luvun sirkusten hirviömäiseksi leimattu vakiohahmo, parrakas nainen (Harjunen & Rossi 2021, 2). Normia vastaan vikuroiva karva on potentiaalisen häpeän sija kuvastaessaan sosiaalisista odotuksista lipeämistä ja sitä kautta jonkintasoista epäonnistumista. Normia vastaan hangoitteleva karva liittyy häpäisemisen riskiin vitsailun ja pilkan kautta – saattaapa se jopa herättää

suoranaista ällötystä materiaalis-symbolisena saastana eli väärässä paikassa olevana aineksena. Samalla ristiinpukeutumiseen rinnastuva ristiinkarvoitus tekee ruumisnormeja näkyväksi ja haastaa niitä vaikkapa cis-naisten, drag-kuninkaiden ja -kuningattarien partakarvoituksissa (Pilipets 2018; Lehtonen 2021) tai naispääläen arkisessa karvattomuudessa (Latva 2021). Karvoitus saattaa myös fetissoitua seksuaalisen fantasian ja kiihotuksen lähteenä, kuten naiskainaloiden ja häpyjen karvoitukseen erikoistunut runsas verkkosisältö osaltaan osoittaa.

Normaalin ja epänormaaliuden välinen rajanveto on kenties itsestään selvästi ruumis-, sukupuoli- ja seksuaalinen ydinaluetta. Tämä ei suinkaan tarkoita, että moinen rajanveto olisi erityisen selkeää. Karvojen merkitysten syynäminen johtaa kysymyksiin normien arkisesta materialisoitumisesta – siitä, miten sukupuolta ja seksuaalisuutta tehdään ja neuvotellaan. Tämä puolestaan johtaa pohtimaan karvoja paitsi symbolisina, myös koettuina: karvoilla on väliä paitsi ruumiin pinnasta luettavina merkkeinä, myös ihon tuntoherkkyyteen liittyvinä kontaktialueina.

Intiimiviestinnän paikkoina häpykarvojen pituus, muoto ja tiheys on liitetty minäkuvaan (*genital self-image*), seksuaaliseen haluun ja kumppaneilta saatuun potentiaaliseen palautteeseen (Jóhannsdóttir 2019). Toisin sanoen karvojen hoitamisella tai hoitamatta jättämisellä on sekä henkilökohtaisia että seksuaalisiin suhteisiin liittyviä seurauksia riippuen siitä, millaisiin karvanormeihin ja -mieltymyksiin itse kukin kiinnittyy. Karvat asettuvatkin myös seksipartnerien väliseksi nautinnon ja neuvottelun paikaksi.

Häpykarvojen ja seksuaalisuuden välistä yhteyttä korostaa myös tuore australialaistutkimus, jonka mukaan koronapandemia vaikutti voimakkaasti häpykarvojen hoitoon (Bourhier et. al. 2022). Kyselytutkimuksessa havaittiin, että ikä, sukupuoli ja seksin määrä vuonna 2020 verrattuna vuoteen 2019 ja suuseksin määrä vuonna 2020 verrattuna vuoteen 2019 liittyivät vahvasti muutoksiin tavoissa hoitaa intiimialueiden karvoja. Kun

sosiaaliset rajoitukset ja eristäytyminen rajoittivat fyysisiä seksuaalisia kontakteja ja suuseksin mahdollisuuksia, karvojen ajelu väheni kaikissa ryhmissä sukupuoleen tai seksuaaliseen orientaatioon katsomatta. Tämä havainto liittyy aikaisempiin tutkimustuloksiin, joiden mukaan alapääkarvojaan poistavat naiset yhdistävät käytännön seksikkyyteen, seksuaaliseen nautintoon ja toimijuuteen – siihen, miltä karvaton iho *tuntuu* (Yang Li & Braun 2017).

Ehdotammekin, että karvojen estetiikkaa ja politiikkaa koskevan akateemisen ja julkisen keskustelun soisi laajentuvan symbolisten merkitysten pohdinnasta myös haptisuuteen, kokemuksellisuuteen ja ruumiiden materiaalisuuteen. Toisin sanoen ajeltua tai karvaista ihoa tulisi tulkita paitsi merkitsevänä pintana, joihin sukupuolitetut merkitykset piirtyvät tai pakottuvat, myös aistiherkkänä kehon osana, jonka kokemukset eivät ole palautettavissa symboliseen merkityksenantoon. Tämä näkökulmalajennus on tarpeen, jotta karvojen ajelun ja/tai ajelemattomuutta voidaan hahmotella arkisina ruumistekniikkoina ja nautinnon saroina. Häpyalueen iho on korostuneen tuntoherkkä paikka ja ajellun ihon hyväily – käsin, suun avulla tai muutoin – voi lisätä tuntoherkkyyttä ja lisätä (eri partnerien) seksuaalista nautintoa. Sekä häpyalueen karvattomuus että sen karvaisuus tarjoavat mahdollisuuksia ruumiin toisin kokemiseen ja koskettamiseen; ei vain sen toisin näkemiseen.

Yleistävien pornoistumisdiagnoosien sijaan karvojen ajelua voi pohtia myös emansipatorisena eleenä, joka viestii kosketuksen ja nautinnon tärkeydestä – jopa sen ensisijaisuudesta. Mikäli karvatonta alapäätä lähestytään normittavan ja esineellistävän normityön asemesta tuntoaistin ja kosketuksen juhlinnan paikkana, on häpykarvoihinsa katsova yksilö nähtävä sukupuolestaan riippumatta samanaikaisesti subjektina ja objektina – sekä seksuaalisena toimijana ja kokijana että ruumistaan kosketukselle ja katseelle tarjoavana tekemisen kohteena. Tällainen samanaikaisuus

kutsuu ensisijaistamaan seksuaalisen nautinnon tärkeyttä sekä itseä että sosiaalisuutta tekevänä voimana. Se kutsuu edelleen huomioimaan nautinnon erilaiset tavat ja muodot, joiden vikuroiva, riemastuttavan pervo kirjo auttaa haastamaan niitä kaksinapaisia malleja, joihin ruumiit monine karvoineen jatkuvasti sijoitetaan.

Kirjallisuus

- Barnard, Malcolm. 1996. *Fashion as Communication*. London and New York: Routledge.
- Basow, Susan A. 1991. Women and Their Body Hair. *Psychology of Women Quarterly* 15(1), 83–96.
- Basow, Susan A. & Joanna Willis. 2001. Perceptions of body hair on white women: Effects of labeling. *Psychological Reports* 89(3), 571–576.
- Biddle-Perry, Geraldine & Sarah Cheang, toim. 2008. *Hair: Styling, Culture and Fashion*. Oxford: Berg.
- Bonner, Hannah. 2018. Our Bodies, Our Self(ies). Mediating and Mitigating Social Media and Selfveillance in *Girls*. Teoksessa Victoria McCollum & Giuliana Monteverde (toim.) *HBO's Original Voices. Race, Gender, Sexuality and Power*. New York: Routledge, 17–28.
- Bordo, Susan. 1993. *Unbearable Weight: Feminism, Western Culture, and the Body*. Berkeley: University of California Press.
- Boroughs, Michael, Guy Cafri & Kevin J. Thompson, 2005. Male Body Depilation: Prevalence and Associated Features of Body Hair Removal. *Sex Roles* 52, 9–10, 637–644.
- Bourchier, Louise, Helen Bittleston, Jane Hocking & Jacqueline Coombe. 2022. Changes to Pubic Hair Removal Practices During COVID-19 Restrictions and Impact on Sexual Intimacy. *Culture, Health & Sexuality*. DOI: 10.1080/13691058.2022.2056246.
- Braun, Virginia, Gemma Tricklebank & Victoria Clarke. 2013. “It Shouldn’t Stick Out from Your Bikini at the Beach”: Meaning, Gender, and the Hairy/Hairless Body. *Psychology of Women Quarterly* (37)4, 478–493.
- Clark, Kenneth. 1956. *The Nude: A Study in Ideal Form*. Princeton: Princeton University Press.
- Costa, Carlen. 2015. Three Reasons to Grow Your Pubic Hair. [Blogi-kirjoitus.] *HuffPost* 30.1. https://www.huffingtonpost.ca/carlen-costa/grow-pubic-hair_b_6582172.html (haettu 1.9.2022).
- Crann, Sara E., Shannon Cunningham, Arianne Albert, Deborah M. Money & Kieran C. O’Doherty. 2018. Vaginal Health and Hygiene Practices and Product Use in Canada: A National Cross-Sectional Survey. *BMC Women’s Health* 18(52). <https://doi.org/10.1186/s12905-018-0543-y> (haettu 1.9.2022).
- Darwin, Charles. 1981. *The Descent of Man, and Selection in Relation to Sex* (1871). Princeton: Princeton University Press. <http://www.jstor.org/stable/j.ctt19zbz6c>.
- Derrida, Jacques, 1981. *Dissemination*. Barbara Johnson, käänt. London: The Athlone Press.
- Diaz, Cameron. 2014. *The Body Book: The Law of Hunger, the Science of Strength, and Other Ways to Love Your Amazing Body*. New York: HarperCollins.
- Douglas, Mary. 2002. *Purity and Danger: An Analysis of Concepts of Pollution and Taboo* (1966). London: Routledge.
- Dworkin, Andrea. 1989. *Pornography; Men Possessing Women*. 2nd edition. New York: E. P. Dutton.
- Entwistle, Joanne. 2000. *The Fashioned Body: Fashion, Dress and Modern Social Theory*. Cambridge: Polity.
- Fahs, Breanne. 2013. Shaving It All Off: Examining Social Norms of Body Hair among College Men in a Women’s Studies Course. *Women’s Studies* 42(5), 559–577.
- Flügel, John Carl. 1950. *The Psychology of Clothes*. London: Hogarth Press.
- Gaither, Thomas W., Mohannad A Awad, E. Charles Osterberg, Tami S.Rowen, Alan W. Shindel & Benjamin N. Breyer. 2017. Prevalence and Motivation: Pubic Hair Grooming Among Men in the United States. *American Journal of Men’s Health* 11(3), 620–640.
- Gill, Rosalind. 2008. Culture and Subjectivity in Neoliberal and Postfeminist Times. *Subjectivity* 25(1), 432–445.
- Haraway, Donna J. 2003. *The Companion Species Manifesto: Dogs, People, and Significant Otherness*. Vol. 1. Chicago: Prickly Paradigm Press.
- Harjunen, Hannele & Leena-Maija Rossi. 2021. Karvoihin kannattaa katsoa. *Sukupuolentutkimus-Genusforskning* 34(4), 2–5. <https://journal.fi/sukupuolentutkimus/article/view/113976/67206> (haettu 1.9.2022).

- Harvey, Laura & Rosalind Gill. 2011. "Spicing it Up": Sexual Entrepreneurs and the Sex Inspectors. Teoksessa Rosalind Gill & Christina Scharff (toim.) *New Femininities: Postfeminism, Neoliberalism and Subjectivity*. Hampshire: Palgrave, 52–67.
- Herbenick, Debra, Vanessa Schick, Michael Reece, Stephanie Sanders & Dennis Fortenberry. 2010. Pubic Hair Removal among Women in the United States: Prevalence, Methods, and Characteristics. *The Journal of Sexual Medicine* 7(10), 3322–3330.
- Herzig, Rebecca M. 2015 *Plucked: A History of Hair Removal*. New York: NYU Press.
- Hollander, Anne. 1993. *Seeing through Clothes*. Berkeley: California University Press.
- Hope, Christine. 1982. Caucasian Female Body Hair and American Culture. *Journal of American Culture* 5(1), 93–99.
- Jóhannsdóttir, Ásta. 2019. Body Hair and Its Entanglement: Shame, Choice and Resistance in Body Hair Practices among Young Icelandic People. *Feminism & Psychology* 29(2):195–213.
- Kawamura, Yuniya. 2005. *Fashion-ology*. Oxford: Berg.
- Labre, Megdala Peixoto. 2002. The Brazilian Wax: New Hairlessness Norm for Women? *Journal of Communication Inquiry* 26(2), 113–132.
- Latva, Johanna. 2021. Kalju nainen ja naiseuden normi – hiuksettomuuskeskustelu suomenkielisessä lehdistössä 1990–2018. *Sukupuolentutkimus-Genusforskning* 34(4), 6–18. <https://journal.fi/sukupuolentutkimus/article/view/113977/67212> (haettu 1.9.2022).
- Laver, James. 2002. *Costume and Fashion: A Concise History*. London: Thames & Hudson.
- Lehtonen, Kanerva. 2021. Conchita Wurstin parrakkaan dragin muutosvoima nomadisena ja performatiivisena tulemisena. *Sukupuolentutkimus-Genusforskning* 34(4), 48–61. <https://journal.fi/sukupuolentutkimus/article/view/113992/67217> (haettu 1.9.2022)
- Lesnik-Oberstein, Karin, toim. 2006. *The Last Taboo: Women and Body Hair*. Manchester: Manchester University Press.
- Levy, Ariel. 2005. *Female Chauvinist Pigs: Women and the Rise of Raunch Culture*. New York: Free Press.
- MacKinnon, Catharine A. 1996. *Only Words*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Martins, Yolanda, Marika Tiggemann & Libby Churchett. 2008. Hair Today, Gone Tomorrow: A Comparison of Body Hair Removal Practices in Gay and Heterosexual Men. *Body Image* 5(3), 312–316.
- MK, Alex. 2018. To Shave or Not to Shave Down There? I Won't Let Porn Trends Decide. *The Guardian*, 7.7. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/jul/07/porn-pubic-hair-fashionable-pornography-feminism> (haettu 1.9.2022).
- Mowlabocus, Sharif & Rachel Wood. 2015. Introduction: Audiences and Consumers of Porn. *Porn Studies* 2(2–3), 118–122.
- Nead, Lynda. 1992. *The Female Nude: Art, Obscenity, and Sexuality*. London: Routledge.
- Nussbaum, Martha C. 1995. Objectification. *Philosophy & Public Affairs* 24(4), 249–291.
- Oldstone-Moore, Christopher. 2015. *Of Beards and Men: The Revealing History of Facial Hair*. Chicago: Chicago University Press.
- Osterweis, Ariel. 2015. Public Pubic: Narcissister's Performance of Race, Disavowal, and Aspiration. *TDR: The Drama Review* 59(4), 101–116.
- Paasonen, Susanna, Feona Attwood, Alan McKee, John Mercer & Clarissa Smith. 2020. *Objectification: On the Difference Between Sex and Sexism*. London: Routledge.
- Peterkin, Allan. 2002. *One Thousand Beards: A Cultural History of Facial Hair*. Vancouver: Arsenal Pulp Press.
- Pilipets, Elena. 2018. Queer Workings of Digital Affect: The Hypermediated Body of Conchita Wurst. *Transformations* 31, http://www.transformationsjournal.org/wp-content/uploads/2018/06/Trans31_08_pilipets.pdf (haettu 1.9.2022).
- Sarracino, Carmine & Kevin M. Scott. 2008. *The Porning of America: The Rise of Porn Culture, What It Means, and Where We Go from Here*. Boston: Beacon Press.
- Sedgwick, Eve Kosofsky. 1985. *Between Men. English Literature and Male Homosocial Desire*. New York: Columbia University Press.
- Smelik, Anneke. 2015. A Close Shave: The Taboo on Female Body Hair. *Critical Studies in Fashion & Beauty* 6(2), 233–251.
- Song, Yaloin, Ana C. Boncompagni, Sang-Seok Kim, Heather R. Gochner, Yuhang Zhang, Gabriela G. Loots, Dianqing Wu, Yulin Li, Mingang Xu & Sarah E. Millar. 2018: Regional Control of Hairless versus Hair-Bearing Skin by Dkk2. *Cell Report* 25(11), 2981–2991.
- Synnott, Anthony. 1987. Shame and Glory: A Sociology of Hair. *British Journal of Sociology* 38(3), 381–413.
- Tiggemann, Marika & Sarah Kenyon J. 1998. The Hairlessness Norm: The Removal of Body Hair in Women. *Sex Roles* 39(11–12), 873–885.

- Tiggemann, Marika & Christine Levis. 2004. Attitudes Toward Women's Body Hair: Relationship with Disgust Sensitivity. *Psychology of Women Quarterly* 28(4), 381–387.
- Toerien, Merran, & Sue Wilkinson. 2003. Gender and Body Hair: Constructing the Feminine Woman. *Women's Studies International Forum* 26(4), 333–344.
- Toerien, Merran, Sue Wilkinson & Precilla YL Choi. 2005. Body Hair Removal: The "Mundane" Production of Normative Femininity. *Sex Roles* 52(5–6), 399–406.
- Villemur, Frédérique. 2022. Queeriosity: Does Hair Have a Gender? Around Del LaGrace Volcano, Daniela Comani, Katarzyna Kozyra, Ana Mendieta, and Cindy Sherman. Teoksessa Nicholas Chare & Ersy Contogouris, toim. *On the Nude Looking Anew at the Naked Body in Art*. New York: Routledge: 174–186.
- Williams, Raymond. 1977. *Marxism and Literature*. Oxford: Oxford University Press.
- Willis, Catherine. 2018. These NYFW Vagina Wigs Speak for Themselves. *New York Post* 16.2. <https://nypost.com/2018/02/16/these-nyfw-vagina-wigs-speak-for-themselves/> (haettu 8.12.2021).
- Yang Li, Alex & Virginia Braun. 2017. Pubic Hair and Its Removal: A Practice Beyond the Personal. *Feminism & Psychology* 27(3), 336–356.
- Åberg, Erica & Laura Salonen. 2021. Karvan verran kauniimpi? Karvattomuuden normin haastamista Instagram-keskusteluissa. *Sukupuolentutkimus-Genusforskning* 34(4), 31–47. <https://journal.fi/sukupuolentutkimus/article/view/113979/67494> (haettu 1.9.2022).